C/2025/768

11.2.2025

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Demokracia v Afrike – súčasná situácia a vyhliadky do budúcnosti. Akú úlohu môže zohrávať EHSV?

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/768)

Spravodajca: **Carlos Manuel TRINDADE**

Poradca	Paulo Pedroso
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	18. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	12. 11. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	4. 12. 2024
Plenárne zasadnutie č.	592
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	167/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že na dosiahnutie demokracie je potrebné zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv, silné inštitúcie, deľbu moci ako záruky právneho štátu a nezávislosti súdnej moci, slobodné a spravodlivé voľby, zodpovednosť voči občanom, právo na plnohodnotné zapojenie a boj proti diskriminácii.

1.2. EHSV uznáva a podporuje postoj Organizácie Spojených národov, že výkon moci založený na rešpektovaní vôle ľudu je základným prvkom celkovej koncepcie demokracie zakotvenej v preambule Charty Organizácie Spojených národov, ktorá je podpísaní v mene „nás, ľudu“, a ďalej rozvinutej prostredníctvom základných zásad stanovených v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach. V tomto pakte je zakotvené právo národov na sebaurčenie a zaväzuje štáty chrániť občianske a politické práva všetkých osôb na ich území, na ktoré sa vťahujú ich právomoci, a to bez diskriminácie na základe rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

1.3. EHSV je pevne presvedčený, že Európska únia by mala vo všetkých oblastiach svojej činnosti presadzovať tieto zásady:

— ľudské práva zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv OSN (1948),

— hodnoty EÚ zakotvené v ustanoveniach Charty základných práv Európskej únie (2000/C-364/01) a v zmluvách EÚ,

— dodržiavanie základných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (MOP).

1.4. EHSV oceňuje a víta záväzok Africkej únie (AÚ) dodržiavať demokratické hodnoty vyjadrený v jej zakladajúcom akte, najmä pokiaľ sa zasadzuje podporovať demokratické zásady a inštitúcie, účasť verejnosti a dobrú správu vecí verejných, ako aj presadzovať a chrániť ľudské práva a práva národov v súlade s Africkou chartou ľudských práv a práv národov a inými príslušnými nástrojmi v oblasti ľudských práv. EHSV zároveň oceňuje záväzok Africkej únie podporovať demokraciu, ako sa uvádza v Africkej charte o demokracii, voľbách a správe vecí verejných. EHSV s uspokojením berie na vedomie, že AÚ v Agende 2063 kladie dôraz na záväzky v oblasti dobrej správy vecí verejných, demokracie, dodržiavania ľudských práv, spravodlivosti a právneho štátu.

1.5. EHSV víta rozvoj demokracie v Afrike, ako aj angažovanosť afrických občanov v tomto procese a verejnú podporu demokracie na tomto kontinente, ktorá je väčšia ako v mnohých iných regiónoch sveta, aj keď v poslednom desaťročí došlo k určitému oslabeniu tejto podpory.

1.6. EHSV však konštatuje, že v mnohých afrických krajinách je nutné posilniť úlohu parlamentov a podniknúť kroky na to, aby obyvateľstvo viac dôverovalo fungovaniu demokracie.

1.7. Vzhľadom na úzku súvislosť medzi mierom, bezpečnosťou, stabilitou, hospodárskym rastom, sociálnym pokrokom a demokraciou EHSV víta dôležitú úlohu, ktorú Africká únia zohráva pri podpore tohto prepojenia vo všetkých fázach procesu demokratického rozvoja, a pripomína, že nadnárodné inštitúcie nemôžu účinne fungovať bez úplnej spolupráce a angažovanosti svojich členských štátov a ich politických lídrov. Zároveň sa domnieva, že na to aby si AÚ mohla plniť svoje poslanie efektívnejšie, je absolútne nevyhnutné posilniť záväzok afrických štátov voči nej a ich spoluprácu s ňou.

1.8. EHSV si uvedomuje, že decentralizácia moci predstavuje výzvu, ktorá si vyžaduje mobilizáciu zdrojov a posilnenie inštitucionálnych kapacít, a vyzýva európske inštitúcie, aby zintenzívnili spoluprácu s cieľom rozvíjať demokraciu a zvyšovať dôveru obyvateľstva a jeho zapojenie.

1.9. EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o podporu rozvoja demokracie v Afrike, európsky prístup by mal byť založený na rovnocennom postavení strán a zohľadňovať komplexnosť tohto kontinentu z hľadiska hospodárskeho rozvoja, sociálneho pokroku, úrovne zavádzania kritickej infraštruktúry, rozmanitosti a geopolitických a strategických záujmov, a zároveň rešpektovať rámec vymedzený pre vzťahy medzi Európskou úniou a africkým kontinentom.

1.10. EHSV sa domnieva, že EÚ nepripisuje geopolitickej úlohe Afriky dostatočný význam. Prispieva k tomu bezohľadné správanie niektorých členských štátov, ako aj nedostatky v spoločnej zahraničnej politike, a je mimoriadne dôležité, aby sa táto situácia zvrátila.

1.11. EHSV si uvedomuje, že Afrika čelí v oblasti demografického rozvoja vnútorným aj vonkajším hrozbám. Pokiaľ ide o vonkajšie vplyvy, zväčšuje sa úloha mocností, ktoré neprejavujú záujem o posilnenie demokracie, pričom vnútorné vplyvy spôsobujú väčšiu zraniteľnosť voči korupcii, ktorú možno pripísať správaniu tých, ktorí ju praktizujú, ako aj tých, ktorí ju akceptujú.

1.12. EHSV sa domnieva, že stratégia Global Gateway, ktorá bola spustená v roku 2021, má v tejto súvislosti veľký význam pre vzťahy medzi EÚ a Afrikou, pričom opätovne potvrdzuje, že posilní hospodárske a politické väzby s partnerskými krajinami EÚ, zabezpečí dodržiavanie jej demokratických a sociálnych zásad a zároveň EÚ umožní účinne konkurovať na celosvetovej úrovni pri budovaní a udržiavaní infraštruktúry, ako sa uvádza v stanovisku na túto tému ([1]). Opakovane tiež tvrdí, že investičné programy tejto stratégie by mali byť založené na posúdeniach vplyvu a mali by zohľadňovať aspekty geopolitického a strategického významu, demokratickej účasti a hospodárskej, sociálnej a environmentálnej udržateľnosti projektov.

1.13. EHSV je presvedčený, že spolu s uznanými zástupcami občianskej spoločnosti v Afrike, či už ide o platformy, fóra alebo dobrovoľníkov, a sociálnymi partnermi z tohto kontinentu môže prispieť k presadzovaniu demokratických hodnôt, ochrane ľudských práv a podpore demokratických režimov v Afrike, a to na základe Samojskej dohody.

([1]) Ú. v. EÚ C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

1.14. V Samojskej dohode sa stanovuje vytvorenie inštitucionálnych mechanizmov, ktoré poskytnú štruktúrovaný priestor pre zapojenie občianskej spoločnosti prostredníctvom občianskeho a sociálneho dialógu. EHSV má na základe svojich poznatkov a know-how, ktoré získal v priebehu rokov, a pri rešpektovaní autonómie zúčastnených strán, vhodné podmienky na to, aby rozvíjal spoluprácu s africkou občianskou spoločnosťou s cieľom podporiť ju, aby plnila svoje poslanie v oblasti hospodárskeho rastu, sociálneho pokroku a rozvoja demokracie v Afrike. Pripomína, že v rámci cielených opatrení monitorovacieho výboru EÚ – AKT získal za posledných dvadsať rokov bohaté skúsenosti v oblasti vzťahov s Afrikou vďaka mnohým iniciatívam, ktoré spustil, a rôznym misiám, ktoré uskutočnil v jednotlivých afrických štátoch. Tieto skúsenosti by sa mali zachovať, rozvíjať a zhodnocovať. EHSV a jeho africkí partneri preto môžu významným spôsobom prispieť k podpore občianskeho, sociálneho a politického dialógu a k posilneniu afrických občianskych spoločností vrátane posilnenia sociálnych partnerov.

1.15. EHSV opakovane dôrazne odporúča Komisii, aby zabezpečila finančné nástroje na podporu programov a návrhov štúdií a výhľadových analýz skutočnej situácie organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov v štátoch AKT, a najmä v Afrike, pričom sa musia zohľadniť ich potreby, pokiaľ ide o získanie zručností nevyhnutných na plnenie vedúcej úlohy, ich technickú spoľahlivosť a uplatňovanie stanovených inštitucionálnych mechanizmov.

1.16. EHSV bude v rámci svojich právomocí naďalej realizovať a zlepšovať svoju činnosť zameranú na propagáciu a podporu afrických organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov, bude pomáhať pri ich zakladaní, organizovaní a činnosti a bude sa podieľať na posilňovaní ich inštitucionálnych kapacít, aby tak prispel k cieľu Európskej únie zvýšiť odolnosť demokracie v Afrike.

1.17. EHSV sa bude v rámci svojej činnosti riadiť zásadou, že podpora občianskych, politických, sociálnych, hospodárskych a kultúrnych práv je neoddeliteľná od hospodárskeho rastu a sociálneho pokroku. Otázky práv žien a ich rovnosti s mužmi, ako aj otázky sexuálnej orientácie sú síce v niektorých afrických krajinách citlivými témami, sú však neoddeliteľnou súčasťou demokratickej kultúry a Európska únia by mala v rámci svojho partnerstva s Afrikou podporovať vývoj v tejto oblasti, pričom si treba uvedomiť, že obyvateľstvo si nové typy vzťahov v rámci kultúry osvojuje pomaly a postupne.

1.18. EHSV s potešením konštatuje, že 17. júla 2024 podpísal memorandum o porozumení s Hospodárskou, sociálnou a kultúrnou radou Africkej únie (ECOSOCC), ktoré považuje za veľmi dôležité pre posilnenie príspevku občianskej spoločnosti k partnerstvu medzi Európou a Afrikou.

2. **Všeobecné pripomienky k otázke spoločných demokratických hodnôt**

2.1. Opatrenia na budovanie demokracie a jej posilnenie prostredníctvom spolupráce majú politický rozmer, ale aj silnú zložku občianskeho a sociálneho dialógu a vytvárania vhodných inštitúcií pre zapojenie slobodných a nezávislých organizácií a hnutí občianskej spoločnosti, ako aj sociálneho dialógu medzi sociálnymi partnermi.

2.2. Demokratické prostredie je zásadne a neoddeliteľne prepojené s hospodárskym rastom, environmentálnou udržateľnosťou a sociálnym pokrokom, ktoré na seba navzájom reagujú a podporujú sa.

2.3. Medzi základné prvky zapojenia občanov patrí realizácia vhodných verejných politík a dôvera obyvateľstva v demokratické inštitúcie. Táto dôvera v inštitúcie predstavuje hodnotu, ktorá sa ťažko udržiava, a keď sa stratí, jej obnova si vyžaduje veľa času.

2.4. V tejto súvislosti EHSV opätovne potvrdzuje, že všeobecné ľudské práva, ako sú základné pracovné práva, sloboda podnikania, právo na zdravé životné prostredie a právny štát, sú základnými spoločnými hodnotami. Spolu s cieľmi udržateľného rozvoja tvoria medzinárodne stanovený minimálny štandard pre rozvojové programy a sú základom rovnocenného partnerstva zameraného na tento rozvoj ([2]).

([2]) Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 105.

2.5. Demokracia je na celom svete vážne ohrozená. EHSV súhlasí s Európskym parlamentom, ktorý zdôrazňuje, že Únia musí byť plne pripravená bojovať proti vzostupu a zhubnému vplyvu autoritárstva, neliberalizmu a extrémizmu, ako aj proti hrozbám pre ochranu ľudských práv a proti narastajúcim útokom na univerzálnosť ľudských práv, demokraciu, právny štát a medzinárodné humanitárne právo ([3]). Zdôrazňuje tiež, že korupcia predstavuje hrozbu pre demokraciu a je nutné proti nej bojovať.

3. **Konkrétne pripomienky**

3.1. ***Súčasná situácia v Afrike***

3.1.1. Africký kontinent je vnútorne heterogénny a zahŕňa krajiny s rôznou úrovňou hospodárskeho rozvoja, rôznymi politickými inštitúciami a rôznymi hospodárskymi, sociálnymi a politickými výzvami, a to aj v spoločnom rámci národov, ktoré vzišli z procesov dekolonizácie. Demokratická dynamika na kontinente je rôznorodá a neexistuje jednotný vzor ani trend, a to ani v súčasnej situácii, ani na začiatku, hoci v niektorých krajinách a regiónoch, v ktorých sa rozvinuli odolné demokracie, sa dosiahol významný pokrok, pričom v iných došlo k niekedy až výraznej regresii.

3.1.2. Na celom svete sa proces konsolidácie demokracie navzájom ovplyvňuje s rozvojom a rozdelením bohatstva. V konkrétnom prípade Afriky je dôležité zároveň s podporou demokracie a demokratických inštitúcií odstrániť zaostávanie v rozvoji a nedostatky v rozdelení bohatstva.

3.1.3. Podľa výskumnej siete Afrobarometer sú africkí občania odhodlaní hájiť demokraciu, presadzovať zodpovednosť politických aktérov a právny štát, a hoci mnohí z nich považujú svoju krajinu za demokratickú, nie sú s úrovňou jej demokracie spokojní ([4]). Podpora demokracie zo strany obyvateľstva je v Afrike väčšia než v iných regiónoch sveta, hoci za posledné desaťročie sa zmenšila, pričom v niektorých krajinách klesla a viac sa akceptuje výkon moci vojenskými zložkami ([5]).

3.1.4. V mnohých afrických krajinách prevláda dojem, že v dôležitých oblastiach, akými sú absencia korupcie, nevyhnutnosť dodržiavania zákonov, nezávislosť súdnictva, dôveryhodné voľby či prítomnosť volených orgánov, zaostávajú za svetovým priemerom ([6]).

3.1.5. Afrika trpí vážnym nedostatkom v oblasti kritickej infraštruktúry, najmä v oblasti vody a hygieny, energetiky, dopravy a informačných a komunikačných technológií, čo má zásadný význam pre dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja. Partnerstvo medzi Európou a Afrikou musí byť hnacou silou pri rozvoji tejto infraštruktúry.

3.1.6. Diskusia o tom, ako posilniť demokraciu v Afrike, zostáva otvorená a osciluje medzi názormi, ktoré podporujú implementáciu západného a euroamerického modelu demokracie, a víziami, ktoré tvrdia, že tento model by sa mal prispôsobiť alebo že by sa mal vytvoriť iný, špecifický africký model, založený na komunitných a participatívnych základoch. Bez ohľadu na výsledky týchto diskusií má demokracia niektoré všeobecné charakteristiky, ktoré ju definujú, a to slobodu, slobodu prejavu, právny štát a deľbu moci, hlas a zapojenie občianskej spoločnosti a ľudský rozvoj.

3.1.7. EHSV uznáva a oceňuje značné úsilie, ktoré Afričania v oblasti budovania demokratických inštitúcií vynaložili od vlny demokratizácie v 90. rokoch 20. storočia. Hoci väčšina krajín kontinentu zorganizovala voľby s účasťou viacerých strán, mnohé z nich by mali posilniť úlohu parlamentov a zvýšiť dôveru obyvateľstva vo fungovanie národných demokratických inštitúcií.

([3]) Správa o ľudských právach a demokracii vo svete a politike Európskej únie v tejto oblasti – výročná správa za rok 2023, bod 3.
([4]) Zamfir, Ionel, *EU support to democracy and good governance in Africa* (Podpora demokracie a dobrej správy vecí verejných v Afrike zo strany EÚ), informačné oznámenie výskumnej služby Európskeho parlamentu, november 2017.
([5]) Afrobarometer, *African insights 2024: Democracy at risk – the people's perspective*.
([6]) Medzinárodný inštitút pre demokraciu a volebnú podporu (International IDEA), *The Global State of Democracy Indices*, verzia 7. 1, 2003. Údaje, ktoré prezentoval Roba A. Sharamo na vypočutí v EHSV v rámci prípravy tohto stanoviska.

3.1.8. Africká únia zahrnula do svojej Agendy 2063 dobrú správu vecí verejných, demokraciu, dodržiavanie ľudských práv, spravodlivosť a právny štát.

3.1.9. Dobrá správa vecí verejných je súčasťou mechanizmu vzájomného hodnotenia, ktorého existenciu EHSV víta a zdôrazňuje jeho význam. Ide o dobrovoľný a čisto africký mechanizmus, ktorý hodnotí správu vecí verejných a overuje dodržiavanie záväzkov prijatých na africkej a medzinárodnej úrovni, najmä v oblasti demokracie, politickej a hospodárskej správy, správy podnikov a sociálno-ekonomického rozvoja, čo vedie k vypracovaniu verejných správ a národných akčných programov. Výbor víta skutočnosť, že africké štáty tento mechanizmus vytvorili, a vyzýva ich, aby pokračovali v jeho uplatňovaní.

3.1.10. Európa môže zohrávať úlohu partnera pri vytváraní afrických demokratických modelov, ktoré zohľadnia predstavy občanov, najmä mladých ľudí.

3.1.11. Podpora dôstojnej práce je od demokratického rozvoja neoddeliteľná. Je dôležité, aby Európska únia a Afrika podporovali vytváranie noriem a nástrojov Medzinárodnej organizácie práce (MOP), najmä základných dohovorov.

3.1.12. Neformálny charakter súkromného hospodárstva, ktoré prevláda vo väčšine afrických krajín, narúša spravodlivú hospodársku súťaž a významne prispieva k vysokej miere neistoty zamestnania, chudoby a sociálnej zraniteľnosti, pričom má vplyv na samotnú spoločnosť a vzťahy v nej. Formalizácia hospodárskej činnosti posilňuje autonómiu občianskej spoločnosti a vzájomnú dôveru medzi občanmi, hospodárskymi subjektmi a štátom. EHSV preto vyzýva na účinné uplatňovanie odporúčania MOP č. 204 o prechode z neformálneho hospodárstva na formálne ([7]).

3.1.13. Prevaha neformálneho hospodárstva, nedostatočný rozvoj moderných hospodárskych odvetví a z toho vyplývajúce ťažkosti vo vzťahoch medzi štátom a občanmi sa odrážajú v zraniteľnosti voči prehlbovaniu sociálnych nerovností a nedostatočnom využívaní demografickej dividendy, ktorá vytvára primerané príležitosti pre africkú mládež, čím sa zvyšuje riziko bezvýchodiskovej situácie, ktorá sťažuje presadzovanie demokracie.

3.1.14. Vo viacerých analýzach vývoja africkej demokracie sa objavujú témy, ktoré vyvolávajú obavy. Podľa zhrnutia výskumnej správy Európskeho parlamentu z roku 2017 bránia demokratickému rozvoju Afriky trendy, ktoré možno zaznamenať vo viacerých, ale nie všetkých jej krajinách: kvalita volieb je aj naďalej nízka, dominantné strany sa pevne držia pri moci, voľby sú zmanipulované a podvodné a kontrolou médií a súdnej moci sa potláča disent. V tejto súvislosti EHSV opäť zdôrazňuje význam dôveryhodnosti volebných procesov a efektivity pozorovateľských misií.

3.1.15. Koncentrácia moci vytvára podmienky pre štátne prevraty, zatiaľ čo decentralizácia moci otvára možnosti pre inkluzívnejšie demokratické procesy a väčšie zapojenie občanov.

3.1.16. V posledných rokoch sa dokonca zvýšil počet štátnych prevratov a pokusov o ne a tento trend je potrebné pochopiť a zohľadniť v opatreniach, ktoré budú inštitúcie Európskej únie v budúcnosti prijímať.

3.1.17. Prechod k demokracii v Afrike brzdí viacero často vzájomne prepojených problémov:

— krajiny s nestabilnými vládami dosahujú pomerne slabé výsledky aj v oblasti sociálneho a hospodárskeho rozvoja,

— vzhľadom na dlhodobú prítomnosť armády pri moci má obyvateľstvo často dojem, že nenásilný prechod k demokracii je nemožný,

— zahraniční aktéri prispievajú k dezinformovaniu,

— politické inštitúcie, hospodárstvo a spoločnosť sú zraniteľné voči korupcii a v dôsledku toho podliehajú deformáciám;

— zmenšuje sa priestor pre občiansku spoločnosť.

([7]) Odporúčanie prijaté konferenciou na jej 104. zasadnutí 12. júna 2015 v Ženeve: https://www.ilo.org/resource/ilc/104/recommendation-no-204-concerning-transition-informal-formal-economy.

3.2. ***Afrika a svetová geopolitika***

3.2.1. Európska únia je aj naďalej hlavným partnerom Afriky v oblasti rozvojovej spolupráce, investícií a obchodu.

3.2.2. Rôzni africkí aktéri, či už z oblasti verejnej správy alebo občianskej spoločnosti, však vyjadrili názor, že prístup Únie k Afrike je príliš byrokratický. Tento dojem treba napraviť tým, že sa podporí schopnosť Únie prispôsobiť svoju činnosť prostrediu, v ktorom chce rozvíjať spoluprácu.

3.2.3. V roku 2021 EÚ spustila investičnú stratégiu s osobitným významom pre Afriku – stratégiu Global Gateway. EÚ prisľúbila zmobilizovať v rokoch 2021 až 2027 investície až do výšky 300 miliárd EUR s cieľom zlepšiť digitálnu, energetickú a dopravnú infraštruktúru a posilniť systémy zdravotníctva, vzdelávania a výskumu na celom svete. Pre africký kontinent sa vyčlenia investície až do výšky 150 miliárd EUR. Ako sa uvádza v stanovisku venovanom tejto stratégii ([8]), EHSV:

— sa domnieva, že Global Gateway posilní hospodárske a politické vzťahy s partnerskými krajinami EÚ, zabezpečí dodržiavanie jej demokratických a sociálnych zásad a zároveň umožní EÚ účinne konkurovať svetu v budovaní a udržiavaní infraštruktúry;

— zdôrazňuje, že je dôležité, aby investičné programy stratégie Global Gateway vychádzali z posúdenia vplyvu. Toto posúdenie by malo nielen zohľadňovať aspekty strategického geopolitického významu, ale aj zabezpečiť demokratickú účasť na rozvojových iniciatívach v partnerských krajinách a zaručiť ekonomickú, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť projektov.

3.2.4. Európsky súkromný sektor je síce odhodlaný podieľať sa na procese hospodárskeho rozvoja v Afrike, stále však existujú významné inštitucionálne prekážky, pokiaľ ide o právny rámec a ochranu investícií, problémy korupcie hlboko zakorenené v spoločnosti v dôsledku chýbajúceho nezávislého súdnictva a nedostatky v oblasti rozvoja, ako je deficit kvalifikácie pracovnej sily a chýbajúca infraštruktúra, ktoré možno riešiť prostredníctvom partnerstiev a spolupráce.

3.2.5. EHSV vyzýva európske a africké inštitúcie, aby v rámci spolupráce medzi Európou a Afrikou prioritne riešili boj proti korupcii a jej destabilizujúcim účinkom na hospodárstva a spoločnosť.

3.2.6. EHSV sa domnieva, že Európska únia už dlho podceňuje geopolitickú a strategickú úlohu afrického kontinentu a vyjadruje v tejto súvislosti poľutovanie. Tento prístup umocňujú bezohľadné stratégie niektorých európskych štátov, ako nedostatky v spoločnej európskej zahraničnej politike. Činnosť niektorých neeurópskych štátov v regióne významne prispieva k súčasnej situácii. Týka sa to destabilizačných opatrení Ruska a intenzívnych investícií Číny v rámci jej geopolitickej stratégie pre Afriku.

3.2.7. Riziko oslabenia demokracie na africkom kontinente umocňuje medzinárodná stratégia Číny, uplatňovaná v rámci jej iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta, a medzinárodná stratégia Ruska, realizovaná najmä prostredníctvom národných podnikov vrátane polovojenských síl, akým je Wagnerova skupina.

3.2.8. Na rozdiel od Európskej únie tieto dve krajiny nezakladajú svoju medzinárodnú politiku na univerzálnych hodnotách a preto vo vzťahoch s autokratickými režimami alebo vládami, ktoré voči nim prijali politické a/alebo hospodárske záväzky, dosahujú postavenie privilegovaných partnerov.

3.3. ***Vzťahy EÚ – Afrika***

3.3.1. V článku 21 Zmluvy o Európskej únii sa uvádza, že činnosť Únie na medzinárodnej scéne vychádza z hodnôt, ktoré inšpirovali jej vlastné založenie, a to ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv.

([8]) Ú. v. EÚ C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

3.3.2. Podľa spoločnej stratégie EÚ a Afriky, ktorá poskytuje komplexný dlhodobý rámec pre vzťahy medzi Afrikou a Európskou úniou, sú zásadami, ktorými sa riadi ich partnerstvo, jednota Afriky, jej vzájomná závislosť s Európou, spoluúčasť a spoločná zodpovednosť, a rešpektovanie ľudských práv, demokratických zásad, právneho štátu a práva na rozvoj.

3.3.3. V rámci uvedenej stratégie môžu Európska únia a Afrika spolupracovať pri využívaní príležitosti, riešení problémov a vykonávaní opatrení, ktoré zabezpečia stabilitu, mier, bezpečnosť, ľudské práva, demokraciu, rovnosť medzi ženami a mužmi, udržateľné živobytie, udržateľný hospodársky rast založený na zdravých ekosystémoch, sociálnu súdržnosť a dobrú správu vecí verejných.

3.3.4. V tomto všeobecnom rámci Európska únia, Africká únia a Organizácia afrických, karibských a tichomorských štátov (OAKTŠ) podpísali v novembri 2023 Samojskú dohodu, v ktorej sa zakotvuje rovnocenné partnerstvo všetkých strán. V praxi sú však štruktúry afrických partnerov krehkejšie, majú menej politických právomocí a nedostatok zdrojov. Zdroje, ktoré má k dispozícii OAKTŠ, sú významne menšie než zdroje Európskej únie. Pokiaľ ide o túto nerovnosť, EHSV odporúča, aby Únia vypracovala mechanizmy na opätovné vyváženie vzťahov medzi obomi stranami.

3.3.5. EHSV sa domnieva, že na riadne vykonávanie Samojskej dohody by bolo vhodné, aby strany spoločne vymedzili ukazovatele pokroku.

3.3.6. Nový konsenzus o rozvoji, ktorý v júni 2017 spoločne schválili Komisia, Rada, Parlament a vysoký predstaviteľ, vracia demokraciu do širšieho kontextu rozvojových politík.

3.3.7. Závery Rady o akčnom pláne Európskej únie pre ľudské práva a demokraciu na obdobie 2020 – 2024 zahŕňajú medzi svoje priority budovanie odolných, inkluzívnych a demokratických spoločností a podporu globálneho systému pre ľudské práva a demokraciu.

4. **EHSV a africká občianska spoločnosť**

4.1. V tejto súvislosti je hlavnou otázkou, ako môže EHSV prispieť k presadzovaniu demokratických hodnôt a obrane demokratických režimov v Afrike, a to z hľadiska Samojskej dohody a partnerstva medzi EÚ a Afrikou?

4.2. Nemožno opomenúť úlohu, ktorú pri budovaní odolných demokracií zohráva sociálny a hospodársky rozvoj a priestor poskytnutý občianskej spoločnosti.

4.3. Z tohto hľadiska EHSV opätovne potvrdzuje, že základom politickej angažovanosti v rámci rovnocenného rozvojového partnerstva s Afrikou musí byť dodržiavanie všeobecných ľudských práv, ktoré sú základnými spoločnými hodnotami ([9]).

4.4. EHSV je presvedčený, ako už uviedol vo svojom stanovisku k spoločnému oznámeniu Európskemu parlamentu a Rade o novom impulze pre partnerstvo medzi EÚ a Afrikou, že môže v spolupráci s uznanými zástupcami africkej organizovanej občianskej spoločnosti (platforma, fórum, dobrovoľníci) a sociálnych partnerov v Afrike výraznou mierou prispieť k demokracii a ľudským právam ([10]).

4.5. Referenčným rámcom je v tejto súvislosti Samojská dohoda, a najmä partnerstvo medzi EÚ a Afrikou. Stanovuje sa v nej vytvorenie inštitucionálnych mechanizmov, ktoré poskytnú štruktúrovaný priestor pre zapojenie občianskej spoločnosti prostredníctvom občianskeho a sociálneho dialógu. S tým má EHSV dlhodobé skúsenosti.

4.6. Memorandum o porozumení, ktoré 17. júla 2024 podpísali EHSV a Hospodárska, sociálna a kultúrna rada Africkej únie (ECOSOCC), je veľmi dôležitým krokom k posilneniu tohto príspevku. Obe inštitúcie posilnia svoju spoluprácu opätovným potvrdením strategického partnerstva medzi Africkou úniou a Európskou úniou, podporou obnoveného demokratického dialógu a upevnením spolupráce medzi občianskou spoločnosťou v Európe a Afrike s cieľom podporiť hospodársky a sociálny rozvoj, prehĺbiť účasť občianskej spoločnosti a sledovať cieľ udržateľného rozvoja.

([9]) Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 105, bod 1.1.
([10]) Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 66, bod 1.4.

4.7. Hoci by sa štát a občianska spoločnosť mali vzájomne posilňovať, v Afrike sú často vnímané ako protivníci, pričom vedúci predstavitelia štátu, ktorí sú pri moci, obviňujú občiansku spoločnosť zo snahy o ich destabilizáciu a zvrhnutie. Na výmenu moci je potrebná inštitucionálna kontinuita, ktorú je nutné posilňovať vyjasnením sfér pôsobenia štátu a občianskej spoločnosti, a to bez toho, aby sa vylúčila zdravá konfrontácia na politickej scéne.

4.8. Občianska spoločnosť vzniká z iniciatívy občanov pri hľadaní riešení problémov, najmä sociálneho a environmentálneho charakteru, ktorým spoločnosť čelí. Táto iniciatíva má najrôznejšie štrukturálne formy a svedčí o existencii demokratického prostredia, ktoré autoritárske vlády neakceptujú a často sa ho snažia zakázať.

4.9. Zásada silnej občianskej spoločnosti sa upevňuje s rastúcou úrovňou rozvoja. V niektorých krajinách je táto občianska spoločnosť organizovaná etnicky. Treba propagovať kultúru, v ktorej je založená na občianstve.

4.10. Ako EHSV už uviedol, pokiaľ ide o vzťahy medzi Európskou úniou a krajinami AKT, ako cieľ si stanovuje uplatňovanie inštitucionálnych mechanizmov a presadzovanie a podporu organizácií občianskej spoločnosti/sociálnych partnerov, pričom uznáva ich úlohu ako hnacej sily udržateľného rozvoja, najmä vzhľadom na cieľ OSN č. 17 ([11]).

4.11. EHSV sa domnieva, že spolupráca s Hospodárskou, sociálnou a kultúrnou radou Africkej únie má veľký význam pre vytvorenie štruktúrovanej stratégie a zabezpečenie ďalšieho zapájania zainteresovaných strán do partnerstva medzi Európskou úniou a AÚ.

4.12. EHSV bude tiež naďalej udržiavať vzťahy s Úniou hospodárskych a sociálnych rád Afriky (UCESA), a to prostredníctvom recipročnej účasti na podujatiach oboch strán alebo účasti na spoločných projektoch.

V Bruseli 4. decembra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([11]) Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 29, bod 1.9.